Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 4ης Ιουλίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2005/29/ΕΚ – Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές – Πεδίο εφαρμογής – Έννοια των "εμπορικών πρακτικών" – Οδηγία 2006/123/ΕΚ – Υπηρεσίες εντός της εσωτερικής αγοράς – Ποινικό δίκαιο – Συστήματα χορηγήσεως αδείας – Τριτοβάθμια εκπαίδευση – Μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών "master" – Απαγόρευση χορηγήσεως ορισμένων τίτλων σπουδών χωρίς εξουσιοδότηση προς τούτο»

Στην υπόθεση C-393/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το hof van beroep te Antwerpen (εφετείο Αμβέρσας, Βέλγιο) με απόφαση της 7ης Ιουνίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Ιουνίου 2017, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά των

Freddy Lucien Magdalena Kirschstein,

Thierry Frans Adeline Kirschstein,

παρισταμένης της:

Vlaamse Gemeenschap,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο του τετάρτου τμήματος, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, J. Malenovský, L. Bay Larsen (εισηγητή), M. Safjan και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Ιουλίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι F. και T. Kirschstein, εκπροσωπούμενοι από τους T. Bauwens και H. de Bauw και την M. Vandebeek, advocaten,

– η Vlaamse Gemeenschap, εκπροσωπούμενη από τους J. Vandeuren και P. Vansteenkiste, advocaten,

– η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Van den Broeck και M. Jacobs, επικουρούμενες από τους Y. Moussoux και M. Karolinski, avocats,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

– η Γερμανική Κυβέρνηση, αρχικώς εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και J. Möller, στη συνέχεια από τον J. Möller,

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την F. Varrone, avvocatto dello Stato,

– η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Langer και την M. K. Bulterman,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, L. Zettergren και A. Alriksson,

– η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Sunde και την M. Reinertsen Norum,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Wilman, A. Nijenhuis και N. Ruiz García, καθώς και από την E. Τσερέπα-Lacombe,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Νοεμβρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ 2005, L 149, σ. 22), και της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά των Freddy και Thierry Kirschstein σχετικά με εικαζόμενη παράβαση εθνικής ποινικής διατάξεως που τιμωρεί τους χορηγούντες μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν λάβει την απαιτούμενη προς τούτο εξουσιοδότηση.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2005/29

3 Η αιτιολογική σκέψη 7 της οδηγίας 2005/29 έχει ως ακολούθως:

«Η παρούσα οδηγία αφορά εμπορικές πρακτικές που αποβλέπουν άμεσα στον επηρεασμό των αποφάσεων των καταναλωτών σε σχέση με προϊόντα. […]»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[…]

γ) “προϊόν”: κάθε αγαθό ή υπηρεσία, συμπεριλαμβανομένης της ακίνητης περιουσίας, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων·

δ) “εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές” (οι οποίες αναφέρονται στο εξής και ως “εμπορικές πρακτικές”): κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπος συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευομένου, άμεσα συνδεόμενη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές·

[…]».

5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές […], πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζομένη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.»

Η οδηγία 2006/123

6 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 2006/123:

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τους κανόνες ποινικού δικαίου των κρατών μελών. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να περιορίζουν την ελευθερία παροχής υπηρεσιών εφαρμόζοντας διατάξεις ποινικού δικαίου οι οποίες ρυθμίζουν ειδικά ή επηρεάζουν την πρόσβαση σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή τους, κατά παρέκκλιση των κανόνων της παρούσας οδηγίας.»

7 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει ειδικότερα τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις υπηρεσίες παρόχων εγκατεστημένων σε κράτος μέλος.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) στις μη οικονομικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος·

[…]

θ) στις δραστηριότητες που συνδέονται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας, όπως ορίζεται στο άρθρο [51 ΣΛΕΕ]·

[…]».

8 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

1) ως “υπηρεσία” νοείται κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα, που παρέχεται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, κατά το άρθρο [57 ΣΛΕΕ]·

[…]

6) ως “σύστημα χορήγησης άδειας” νοείται κάθε διαδικασία που υποχρεώνει τον πάροχο ή τον αποδέκτη της υπηρεσίας να υποβάλει αίτηση στην αρμόδια αρχή για την έκδοση επίσημης ή σιωπηρής αποφάσεως σχετικά με την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή με την άσκησή της·

[…]

8) ως “επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος” νοούνται οι λόγοι που αναγνωρίζονται ως τέτοιοι στη νομολογία του Δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένων των ακόλουθων λόγων: […] προστασία των καταναλωτών, των αποδεκτών υπηρεσιών και των εργαζομένων […]·

[…]».

9 Στο κεφάλαιο ΙΙΙ της ίδιας οδηγίας, σχετικό με την ελευθερία εγκαταστάσεως των παρεχόντων υπηρεσίες, περιλαμβάνεται το άρθρο 9 αυτής, με τίτλο «Συστήματα χορήγησης άδειας», που ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών και την άσκησή τους από σύστημα χορήγησης άδειας, παρά μόνον εάν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) το σύστημα χορήγησης άδειας δεν εισάγει διακρίσεις εις βάρος του παρόχου της υπηρεσίας·

β) η ανάγκη ύπαρξης συστήματος χορήγησης άδειας δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο δημόσιου συμφέροντος·

γ) ο επιδιωκόμενος στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί με λιγότερο περιοριστικό μέτρο, ιδίως επειδή οι εκ των υστέρων έλεγχοι θα λάμβαναν χώρα με πολύ μεγάλη καθυστέρηση για να είναι πραγματικά αποτελεσματικοί.»

10 Το άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2006/123 ορίζει τα εξής:

«1. Τα συστήματα χορήγησης άδειας βασίζονται σε κριτήρια τα οποία δεν επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές να ασκούν την εξουσία τους αυθαίρετα.

2. Τα κριτήρια της παραγράφου 1:

α) δεν εισάγουν διακρίσεις·

β) δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημόσιου συμφέροντος·

γ) είναι αναλογικά προς τον προαναφερόμενο στόχο δημόσιου συμφέροντος·

δ) είναι σαφή και δεν επιδέχονται αμφισβήτηση·

ε) είναι αντικειμενικά·

στ) έχουν δημοσιοποιηθεί εκ των προτέρων·

ζ) είναι διαφανή και προσβάσιμα.»

Το βελγικό δίκαιο

11 Το άρθρο 25, παράγραφος 7, του decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (διατάγματος για την αναδιάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως στη Φλάνδρα), της 4ης Απριλίου 2003 (*Belgisch Staatsblad*, 14 Αυγούστου 2003, σ. 41004), είχε ως ακολούθως:

«Όποιος απονέμει, χωρίς να είναι αρμόδιος προς τούτο, πτυχία ή μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, με ή χωρίς ειδίκευση, ή διδακτορικούς τίτλους σπουδών (διδάκτωρ φιλοσοφίας, εν συντομία διδακτορικό δίπλωμα ή διδακτορικό) ή τα πτυχία και τους τίτλους σπουδών που αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3, 4, 5 και 5a, τιμωρείται με ποινή φυλακίσεως από οκτώ ημέρες έως τρεις μήνες και πρόστιμο από 125 έως 500 ευρώ ή με μία μόνον από τις κυρώσεις αυτές.»

12 Η διάταξη αυτή καταργήθηκε και το κείμενό της επαναλήφθηκε στο άρθρο II.75, παράγραφος 6, του Codex Hoger Onderwijs (κώδικα τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως, της 11ης Οκτωβρίου 2013 (*Belgisch Staatsblad*, 27 Φεβρουαρίου 2014, σ. 15979).

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Οι F. και T. Kirschstein διώκονται ποινικώς επειδή απένειμαν τον μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν λάβει εξουσιοδότηση προς τούτο, χορηγώντας πιστοποιητικά και τίτλους σπουδών σε φοιτητές οι οποίοι είχαν ολοκληρώσει κύκλο μαθημάτων που οργάνωνε η εγκατεστημένη στην Αμβέρσα θυγατρική της United International Business Schools of Belgium BVBA.

14 Με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2015, καταδικάστηκαν από το rechtbank van eerste aanleg Antwerpen, afdeling Antwerpen (πλημμελειοδικείο Αμβέρσας, τμήμα Αμβέρσας, Βέλγιο), σε πρόστιμο 300 ευρώ ο καθένας λόγω του αδικήματος αυτού.

15 Στις 29 Δεκεμβρίου 2015 οι F. και T. Kirschstein καθώς και το Openbaar Ministerie (εισαγγελική αρχή, Βέλγιο) άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

16 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι η United International Business Schools of Belgium είναι ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως, μη αναγνωρισμένο από τη Vlaamse Gemeenschap (Φλαμανδική Κοινότητα, Βέλγιο), το οποίο οργανώνει κύκλους μαθημάτων που οδηγούν στην απόκτηση τίτλων σπουδών «master» στο Βέλγιο. Η ως άνω βελγική εταιρία συνδέεται με την ελβετική εταιρία Global Education Services Switzerland AG (στο εξής: GES Switzerland), καθώς και με την ισπανική εταιρία Global Education Services Spain SA. Η GES Switzerland συντονίζει ένα σύστημα ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως που δεν ρυθμίζεται ούτε επιχορηγείται από τις δημόσιες αρχές και που προσφέρει ιδίως κύκλους μαθημάτων στο Βέλγιο.

17 Κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας στην κύρια δίκη, οι F. και T. Kirschstein υποστήριξαν μεταξύ άλλων ότι η εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία τιμωρεί ποινικώς τη χορήγηση μεταπτυχιακού τίτλου «master» χωρίς την απαιτούμενη προς τούτο εξουσιοδότηση είναι αντίθετη προς την οδηγία 2005/29 και την οδηγία 2006/123.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το hof van beroep te Antwerpen (εφετείο Αμβέρσας, Βέλγιο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει η οδηγία [2005/29] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται στη διάταξη του άρθρου II.75, παράγραφος 6, του Codex Hoger Onderwijs […] η οποία με γενικό τρόπο απαγορεύει στα μη αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν την ονομασία “master” στα διπλώματα που χορηγούν, όταν η διάταξη αυτή υπαγορεύεται από έναν λόγο γενικού συμφέροντος, δηλαδή από την ανάγκη διασφαλίσεως υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου καθώς και της δυνατότητας να ελέγχεται αν ικανοποιούνται αποτελεσματικά οι τασσόμενες απαιτήσεις ποιότητας;

2) Πρέπει η [οδηγία 2006/123], να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται στη διάταξη του άρθρου II.75, παράγραφος 6, του Codex Hoger Onderwijs […], η οποία με γενικό τρόπο απαγορεύει στα μη αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν την ονομασία "master" στα διπλώματα που χορηγούν, όταν η διάταξη αυτή υπαγορεύεται από έναν λόγο γενικού συμφέροντος, δηλαδή από την προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών;

3) Πληροί η ποινική διάταξη για τα μη αναγνωρισμένα από τις φλαμανδικές αρχές εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία χορηγούν διπλώματα "master" το κριτήριο της αναλογικότητας το οποίο προβλέπεται από τα άρθρα 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και 10, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας [2006/123];»

Επί του παραδεκτού

19 Η Vlaamse Gemeenschap, καθώς και η Βελγική, η Πολωνική και η Νορβηγική Κυβέρνηση προβάλλουν διάφορα επιχειρήματα προς αμφιβήτηση του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ή ορισμένων ερωτημάτων της.

20 Πρώτον, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση δεν μπορεί να εξεταστεί βάσει της οδηγίας 2005/29 ή της οδηγίας 2006/123, καθόσον από το άρθρο 6 και το άρθρο 165, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απορρέει ότι η οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών.

21 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί, αφενός, ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ασκούν τις αρμοδιότητες που έχουν τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης και, αφετέρου, ότι από κανένα στοιχείο της οδηγίας 2005/29 ή της οδηγίας 2006/123 δεν προκύπτει ότι οι υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής καθεμιάς από τις εν λόγω οδηγίες. Επομένως, η αρμοδιότητα που διαθέτουν τα κράτη μέλη για την οργάνωση του εκπαιδευτικού τους συστήματος δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να τίθεται εκτός του πεδίου εφαρμογής των οδηγιών αυτών κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, Jundt, C-281/06, EU:C:2007:816, σκέψεις 86 και 87).

22 Δεύτερον, κατά τη Vlaamse Gemeenschap καθώς και τη Βελγική, την Πολωνική και τη Νορβηγική Κυβέρνηση, από τις ειδικές περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης συνάγεται ότι οι απαντήσεις στο σύνολο ή σε μέρος των υποβαλλόμενων ερωτημάτων δεν είναι ικανές να επηρεάσουν την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

23 Συναφώς, καταρχάς, η Πολωνική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η οδηγία 2006/123 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, επειδή αυτή αφορά μια αμιγώς εσωτερική κατάσταση που δεν έχει κανένα διασυνοριακό στοιχείο. Στη συνέχεια, η Vlaamse Gemeenschap, η Βελγική Κυβέρνηση και, επικουρικώς, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να αποκλειστεί εν προκειμένω η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας αυτής, διότι οι επίμαχοι στην κύρια δίκη τίτλοι σπουδών «master» είχαν χορηγηθεί από την GES Switzerland, η οποία, ως ελβετική εταιρία, δεν μπορεί να επικαλεστεί την εν λόγω οδηγία. Τέλος, χωρίς να προβάλλει ρητώς το απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, η Νορβηγική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, αν αποδειχθεί ότι η ως άνω εταιρία όντως χορήγησε τους επίμαχους τίτλους σπουδών, τότε δεν έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης ούτε η οδηγία 2005/29 ούτε η οδηγία 2006/123.

24 Εντούτοις, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι οι επίμαχοι στην κύρια δίκη τίτλοι σπουδών «master» είχαν χορηγηθεί από βελγική εταιρία και ότι όλα τα κρίσιμα στοιχεία στην υπόθεση της κύριας δίκης περιορίζονται, ως εκ τούτου, στο εσωτερικό ενός μόνον κράτους μέλους, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι διατάξεις του κεφαλαίου III της οδηγίας 2006/123, τις οποίες αφορούν το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, έχουν εφαρμογή και σε μια τέτοια κατάσταση (πρβλ. απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2018, X και Visser, C-360/15 και C-31/16, EU:C:2018:44, σκέψη 110).

25 Επιπλέον, δεν μπορούν εν πάση περιπτώσει να γίνουν δεκτά τα επιχειρήματα που αντλούνται από τον συγκεκριμένο ρόλο της GES Switzerland στην ως άνω υπόθεση. Πράγματι, όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που παρέσχε αιτήσει του Δικαστηρίου το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο για να διαπιστώσει τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης (πρβλ. αποφάσεις της 28ης Ιουλίου 2016, Kratzer, C-423/15, EU:C:2016:604, σκέψη 27, και της 27ης Απριλίου 2017, A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309, σκέψη 35), ο ρόλος αυτός δεν έχει αποδειχθεί, ενώ οι επίμαχοι στην κύρια δίκη τίτλοι σπουδών «master» μπορούσαν να έχουν χορηγηθεί είτε από μια βελγική εταιρία είτε από μια ελβετική και μια ισπανική εταιρία.

26 Επομένως, δεν μπορεί να κριθεί ότι οι απαντήσεις στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα δεν είναι ικανές να επηρεάσουν την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

27 Τρίτον, η Vlaamse Gemeenschap και η Βελγική Κυβέρνηση αμφισβητούν το παραδεκτό ή τη λυσιτέλεια των υποβαλλόμενων ερωτημάτων, προβάλλοντας διάφορα επιχειρήματα για να αποδείξουν ότι τα ερωτήματα αυτά στηρίζονται σε εσφαλμένη ερμηνεία της οδηγίας 2005/29 και της οδηγίας 2006/123.

28 Ωστόσο, οι διαφωνίες αυτές ως προς την ερμηνεία αφορούν την ουσία των εν λόγω ερωτημάτων και, επομένως, δεν μπορούν να οδηγήσουν στη διαπίστωση του απαραδέκτου των ερωτημάτων αυτών. Το γεγονός ότι οι προμνησθείσες διαφωνίες ως προς την ερμηνεία αφορούν κατά ένα μέρος τη δυνατότητα εφαρμογής των ως άνω οδηγιών δεν μπορεί να κλονίσει την εν λόγω εκτίμηση, καθόσον, όταν δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία διατάξεως της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ένσταση στηριζόμενη σε αδυναμία εφαρμογής της διατάξεως αυτής στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν αφορά το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, αλλά την ουσία των υποβαλλόμενων ερωτημάτων (πρβλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, Manfredi κ.λπ., C-295/04 έως C-298/04, EU:C:2006:461, σκέψη 30).

29 Τέταρτον, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου δεν εκθέτει τους βελγικούς κανόνες που διέπουν την παροχή εξουσιοδοτήσεως προς χορήγηση μεταπτυχιακού τίτλου «master» και ότι δεν περιλαμβάνει, ως εκ τούτου, επαρκείς πληροφορίες ώστε να παράσχει τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να δώσει λυσιτελή απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

30 Συναφώς, το άρθρο 94, στοιχείο β', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει το περιεχόμενο των δυνητικά εφαρμοστέων εν προκειμένω εθνικών διατάξεων και, ενδεχομένως, τη σχετική εθνική νομολογία.

31 Εν προκειμένω, πρέπει ασφαλώς να σημειωθεί ότι η απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου δεν περιλαμβάνει πλήρη παράθεση της βελγικής κανονιστικής ρυθμίσεως περί της διαδικασίας παροχής εξουσιοδοτήσεως προς χορήγηση μεταπτυχιακού τίτλου «master».

32 Εντούτοις, το περιεχόμενο της ποινικής διατάξεως την οποία αφορά άμεσα το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα παρατίθεται σαφώς στην απόφαση περί παραπομπής, οι δε πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην απόφαση αυτή είναι επαρκείς ώστε να δοθεί η δυνατότητα στο Δικαστήριο να παράσχει ορισμένες χρήσιμες ενδείξεις στο αιτούν δικαστήριο, στο οποίο εναπόκειται αποκλειστικά να αποφανθεί επί του ζητήματος αν η βελγική ρύθμιση συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 1ης Ιουλίου 2014, Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, σκέψη 126 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), προκειμένου να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί.

33 Πέμπτον και εν τέλει, η Βελγική Κυβέρνηση διατείνεται ότι το τρίτο προδικαστικό ερώτημα δεν ασκεί επιρροή συναφώς, καθόσον η χορήγηση τίτλων σπουδών εντός της Φλαμανδικής Κοινότητας δεν υπόκειται σε σύστημα χορηγήσεως εξουσιοδοτήσεως.

34 Υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο του συστήματος δικαστικής συνεργασίας που έχει καθιερωθεί με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφαίνεται επί της ερμηνείας των εθνικών διατάξεων ούτε να κρίνει ή να ελέγχει αν η ερμηνεία του εθνικού δικαίου από το αιτούν δικαστήριο είναι ακριβής (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2015, Macikowski, C-499/13, EU:C:2015:201, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

35 Επομένως, δεδομένου ότι το ως άνω επιχείρημα της Βελγικής Κυβερνήσεως στηρίζεται σε ερμηνεία της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως διαφορετική από εκείνη που δέχεται το αιτούν δικαστήριο, το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να οδηγήσει σε διαπίστωση του απαραδέκτου του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος.

36 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτή στο σύνολό της.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

37 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν η οδηγία 2005/29 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε όσους χορηγούν μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από την αρμόδια αρχή.

38 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια εθνική κανονιστική ρύθμιση μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2005/29 μόνον αν οι συμπεριφορές τις οποίες αφορά η εν λόγω ρύθμιση συνιστούν εμπορικές πρακτικές κατά την έννοια της οδηγίας αυτής (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Ιανουαρίου 2010, Plus Warenhandelsgesellschaft, C-304/08, EU:C:2010:12, σκέψη 35, και της 17ης Οκτωβρίου 2013, RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, σκέψη 35).

39 Συναφώς, από το άρθρο 2, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι η έννοια «εμπορικές πρακτικές» καλύπτει κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπο συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, εκ μέρους ενός εμπορευομένου, άμεσα συνδεόμενη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές. Ως «προϊόν» δε νοείται, κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας, κάθε αγαθό ή υπηρεσία, περιλαμβανομένων των ακινήτων, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων.

40 Εξάλλου, από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29 προκύπτει ότι οι εν λόγω εμπορικές πρακτικές λαμβάνουν χώρα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από εμπορική συναλλαγή η οποία αφορά ένα προϊόν.

41 Οι προσδιοριζόμενες με τον τρόπο αυτόν πρακτικές πρέπει να τελούν, ιδίως, σε άμεση σχέση με την προώθηση, την πώληση ή την προμήθεια προϊόντος στους καταναλωτές (πρβλ. αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 2013, RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, σκέψη 37, και της 4ης Οκτωβρίου 2018, Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, σκέψη 42).

42 Επομένως, καίτοι οι εν λόγω εμπορικές πρακτικές συνδέονται στενά με εμπορική συναλλαγή η οποία αφορά ένα προϊόν, ωστόσο αυτές διακρίνονται από το προϊόν το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της συναλλαγής.

43 Ως εκ τούτου, συνιστούν εμπορικές πρακτικές οι πρακτικές εκείνες οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της εμπορικής στρατηγικής του παρέχοντος υπηρεσίες και οι οποίες αποβλέπουν άμεσα στην εμπορική προώθηση και διάθεση των υπηρεσιών του (πρβλ. αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2010, Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, C-540/08, EU:C:2010:660, σκέψη 18, καθώς και της 17ης Οκτωβρίου 2013, RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, σκέψη 36).

44 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει καταλήξει ότι η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 2005/29 συνδέεται τόσο με το αν οι οικείες πρακτικές μπορούν να χαρακτηρισθούν ως εμπορικές πρακτικές όσο και με το αν οι οικείες υπηρεσίες τις οποίες αφορούν οι πρακτικές αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως προϊόν, χωρίς να συγχέει τα δύο αυτά στοιχεία (πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2017, Vanderborght, C-339/15, EU:C:2017:335, σκέψεις 23 έως 25, καθώς και της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, Wind Tre και Vodafone Italia, C-54/17 και C-55/17, EU:C:2018:710, σκέψη 39).

45 Από τις ανωτέρω σκέψεις απορρέει ότι εθνικός κανόνας ο οποίος έχει ως σκοπό να προσδιορίσει τον επιχειρηματία που δικαιούται να παρέχει υπηρεσία αποτελούσα το αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής, χωρίς να ρυθμίζει άμεσα τις πρακτικές τις οποίες ο εν λόγω επιχειρηματίας μπορεί να ακολουθήσει στη συνέχεια για την εμπορική προώθηση ή τηδιάθεση της ως άνω υπηρεσίας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά μια εμπορική πρακτική η οποία τελεί σε άμεση σχέση με την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας, κατά την έννοια της οδηγίας 2005/29.

46 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δεν αφορά τις λεπτομέρειες της προωθήσεως ή της εμπορίας υπηρεσιών στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως, αλλά αφορά τη χορηγούμενη σε επιχειρηματία εξουσιοδότηση να παρέχει τέτοιες υπηρεσίες, όταν αυτές περιλαμβάνουν τη χορήγηση συγκεκριμένου μεταπτυχιακού τίτλου ο οποίος τυγχάνει ειδικής έννομης προστασίας και ο οποίος παρέχει ενδεχομένως τη δυνατότητα προσβάσεως σε μια σειρά συγκεκριμένων προνομίων.

47 Μια τέτοια ρύθμιση διακρίνεται σαφώς, ως εκ τούτου, από κανόνες που έχουν ως αντικείμενο τον προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο ένας επιχειρηματίας εξουσιοδοτημένος να παρέχει υπηρεσίες τέτοιας φύσεως μπορεί να προβαίνει στην εμπορική προώθηση των υπηρεσιών αυτών, ιδίως επικαλούμενος ένα ποιοτικό σήμα ή την αναγνώριση εκ μέρους ενός φημισμένου πανεπιστημίου.

48 Επομένως, δεν μπορεί να κριθεί ότι κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη καλύπτεται από τις διατάξεις περί εμπορικών πρακτικών κατά την έννοια της οδηγίας 2005/29.

49 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2005/29 έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε όσους χορηγούν μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από την αρμόδια αρχή.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

50 Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2006/123 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε όσους χορηγούν μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από την αρμόδια αρχή.

51 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η οδηγία 2006/123, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, αυτής, εφαρμόζεται στις υπηρεσίες παρόχων εγκατεστημένων σε κράτος μέλος.

52 Επιπλέον, κατά το άρθρο 4, σημείο 1, της οδηγίας αυτής, ως «υπηρεσία», για τους σκοπούς της εν λόγω οδηγίας, ορίζεται κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα που ασκείται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, κατά το άρθρο 57 ΣΛΕΕ.

53 Εξάλλου, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η επ' αμοιβή παροχή υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως από εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία χρηματοδοτούνται κατ' ουσίαν από ιδιωτικούς πόρους και τα οποία αποσκοπούν στην επίτευξη εμπορικού κέρδους αποτελεί τέτοια οικονομική δραστηριότητα (πρβλ. αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 1993, Wirth, C-109/92, EU:C:1993:916, σημείο 17, και της 13ης Νοεμβρίου 2003, Neri, C-153/02, EU:C:2003:614, σκέψη 39).

54 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/123 αποκλείει, ωστόσο, ένα σύνολο δραστηριοτήτων από το πεδίο εφαρμογής της, ειδικότερα τις μη οικονομικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος και τις δραστηριότητες που συνδέονται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχεία α′ και θ′, της οδηγίας αυτής.

55 Συναφώς, καίτοι η Βελγική, η Γερμανική, η Ιταλική και η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, για τον λόγο ότι η ως άνω ρύθμιση αφορά τέτοιες δραστηριότητες, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εν λόγω ρύθμιση δεν καλύπτεται από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στις διατάξεις αυτές.

56 Πράγματι, πρώτον, καθόσον η εν λόγω ρύθμιση, όπως και οι κανόνες περί της παροχής εξουσιοδοτήσεως προς χορήγηση των τίτλων σπουδών των οποίων την αποτελεσματικότητα αποσκοπεί να εξασφαλίσει η ρύθμιση αυτή, έχουν εφαρμογή ιδίως σε υπηρεσίες, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, οι οποίες παρέχονται, όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, από ιδιώτες επιχειρηματίες ενεργούντες με δική τους πρωτοβουλία, με σκοπό την επίτευξη κέρδους και χωρίς καμία χρηματοδότηση από δημόσιους πόρους, δεν μπορεί να κριθεί ότι η ρύθμιση αυτή και οι σχετικοί κανόνες αφορούν αποκλειστικά μη οικονομικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος.

57 Δεύτερον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει ότι οι αστικής φύσεως δραστηριότητες που συνίστανται στην παροχή πανεπιστημιακής διδασκαλίας δεν συνιστούν δραστηριότητες που συνδέονται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας κατά την έννοια της διατάξεως αυτής (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, Jundt, C-281/06, EU:C:2007:816, σκέψη 38).

58 Το γεγονός ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση αφορά ειδικά τις αστικής φύσεως δραστηριότητες που συνίστανται στην παροχή διδασκαλίας και περιλαμβάνουν τη χορήγηση τίτλου σπουδών δεν επηρεάζει την εκτίμηση αυτή.

59 Πράγματι, η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο θ′, της οδηγίας 2006/123 πρέπει να περιορίζεται στις δραστηριότητες εκείνες οι οποίες συνιστούν, αυτές καθεαυτές, άμεση και συγκεκριμένη συμμετοχή στην άσκηση δημοσίας εξουσίας, πράγμα το οποίο προϋποθέτει αρκούντως απτή άσκηση αποκλειστικών δικαιωμάτων, προνομίων δημόσιας αρχής ή εξουσιών καταναγκασμού (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 29ης Απριλίου 2010, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-160/08, EU:C:2010:230, σκέψεις 78 και 79).

60 Η χορήγηση όμως τίτλου σπουδών, η οποία μπορεί να γίνεται, ενδεχομένως, υπό την εποπτεία των δημοσίων αρχών και υπό όρους καθοριζόμενους από τις αρχές αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προϋποθέτει μια τέτοια άσκηση δημόσιας εξουσίας.

61 Εξάλλου, πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι από το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 2006/123 προκύπτει ότι, καίτοι η ως άνω οδηγία δεν θίγει τους κανόνες ποινικού δικαίου των κρατών μελών, ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να περιορίζουν την ελευθερία παροχής υπηρεσιών

εφαρμόζοντας διατάξεις ποινικού δικαίου οι οποίες ρυθμίζουν ή επηρεάζουν ειδικά την πρόσβαση σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή τους, με αποτέλεσμα την καταστρατήγηση των κανόνων της εν λόγω οδηγίας.

62 Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση είναι ποινικής φύσεως δεν αρκεί για να εμποδίσει την εφαρμογή της οδηγίας αυτής στην εν λόγω ρύθμιση, καθόσον η ρύθμιση αυτή επηρεάζει την πρόσβαση σε μια δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών και την άσκησή της, προβλέποντας την επιβολή ποινικής κυρώσεως στους επιχειρηματίες που παρέχουν μια υπηρεσία χωρίς να διαθέτουν την εξουσιοδότηση που απαιτεί προς τούτο η βελγική νομοθεσία.

63 Επομένως, το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 2006/123 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε μια τέτοια κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, αν η εν λόγω ρύθμιση έχει ως αποτέλεσμα την καταστρατήγηση των κανόνων της οδηγίας αυτής.

64 Συναφώς, καθόσον εθνικοί κανόνες οι οποίοι υποχρεώνουν τους παρέχοντες υπηρεσίες οι οποίοι επιθυμούν να χορηγούν ορισμένους πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών να ζητούν από τις αρμόδιες αρχές την έκδοση επίσημης πράξεως που τους παρέχει την άδεια προς τούτο δημιουργούν ένα σύστημα χορηγήσεως αδείας, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 6, της οδηγίας αυτής, οι εν λόγω κανόνες πρέπει να είναι σύμφωνοι προς τις επιταγές που του κεφαλαίου III της εν λόγω οδηγίας που ρυθμίζουν δεσμευτικά τέτοιου είδους συστήματα.

65 Επομένως, κανονιστική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία αποσκοπεί στην εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας τέτοιων κανόνων, θα έχει ως αποτέλεσμα την καταστρατήγηση των κανόνων της οδηγίας 2006/123 αν το σύστημα χορηγήσεως αδείας του οποίου αυτή αποτελεί παρεπόμενο στοιχείο είναι ασυμβίβαστο προς τις επιταγές του κεφαλαίου III της ως άνω οδηγίας.

66 Μεταξύ των απαιτήσεων αυτών περιλαμβάνονται εκείνες που επιβάλλονται με τα άρθρα 9 και 10 της εν λόγω οδηγίας, στα οποία αναφέρονται ειδικότερα τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου.

67 Από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών και την άσκησή τους από σύστημα χορήγησης άδειας, παρά μόνον εάν πληρούνται οι ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις.

68 Πρώτον, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2006/123 απαιτεί το σύστημα χορηγήσεως αδείας να μην εισάγει διακρίσεις εις βάρος του παρέχοντος τις σχετικές υπηρεσίες.

69 Επί του σημείου αυτού, δεν προκύπτει ούτε από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου ούτε από κάποιο στοιχείο της ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφίας ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση εισάγει δυσμενή διάκριση μεταξύ των παρεχόντων υπηρεσίες που επιθυμούν να χορηγούν τους τίτλους πανεπιστημιακών σπουδών τους οποίους αυτή αφορά.

70 Δεύτερον, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας αυτής επιβάλλει να δικαιολογείται η ανάγκη ύπαρξης του συστήματος χορηγήσεως αδείας από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος.

71 Εν προκειμένω, από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου απορρέει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση αποσκοπεί τόσο στη διασφάλιση του υψηλού επιπέδου της τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως όσο και στην προστασία των αποδεκτών των σχετικών υπηρεσιών.

72 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι ως άνω δύο σκοποί συνιστούν επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος. Πράγματι, αφενός, το άρθρο 4, σημείο 8, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ειδικότερα ότι πρέπει να θεωρούνται ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος οι λόγοι που αναγνωρίζονται ως τέτοιοι στη νομολογία του Δικαστηρίου, προβλέπει δε ειδικά ότι η προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών ικανοποιεί το ως άνω κριτήριο. Αφετέρου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι δύο σκοποί που μνημονεύονται στη σκέψη 71 της παρούσας αποφάσεως είναι επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος

(πρβλ. αποφάσεις της 21ης Οκτωβρίου 1999, Zenatti, C-67/98, EU:C:1999:514, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και της 13ης Νοεμβρίου 2003, Neri, C-153/02, EU:C:2003:614, σκέψη 46).

73 Επιπλέον, η επιβολή, στους παρέχοντες υπηρεσίες οι οποίοι επιθυμούν χορηγούν πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών, της υποχρεώσεως να έχουν εξουσιοδότηση προς τούτο είναι ικανή να εξασφαλίσει την επίτευξη των σκοπών αυτών, παρέχοντας στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να βεβαιώνονται, πριν από τη χορήγηση των τίτλων σπουδών, ότι οι ως άνω παρέχοντες υπηρεσίες προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις για τη διασφάλιση της ποιότητας των εν λόγω τίτλων σπουδών.

74 Τρίτον, το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2006/123 απαιτεί να μη μπορεί να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός με άλλο λιγότερο περιοριστικό μέτρο, ιδίως επειδή οι εκ των υστέρων έλεγχοι θα πραγματοποιούνταν με πολύ μεγάλη καθυστέρηση για να είναι πραγματικά αποτελεσματικοί.

75 Συναφώς, προκύπτει ότι ένας τέτοιος έλεγχος δεν θα είχε επαρκή αποτελεσματικότητα προς εξασφάλιση της επιτεύξεως των σκοπών κανονιστικής ρυθμίσεως όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

76 Πράγματι, πρέπει να σημειωθεί καταρχάς ότι η διασφάλιση του υψηλού επιπέδου της τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως μπορεί να απαιτεί την άσκηση συστηματικού ελέγχου της εκπαιδεύσεως η οποία μπορεί να οδηγήσει στη χορήγηση τίτλων σπουδών, καθώς και τη θέσπιση συγκεκριμένων μέτρων προς εξακρίβωση της ικανότητας των φοιτούντων να λάβουν τους σχετικούς τίτλους σπουδών.

77 Στη συνέχεια, εφόσον η χορήγηση τίτλου σπουδών είναι καθεαυτή ικανή να παράσχει πρόσβαση σε ορισμένα επαγγέλματα και θα μπορεί, γενικότερα, να συνεκτιμάται από τους εργοδότες για την πρόσληψη ατόμου το οποίο είναι κάτοχος τέτοιου τίτλου, η αβεβαιότητα όσον αφορά την αξία του εν λόγω τίτλου σπουδών, οφειλόμενη στην έλλειψη προηγούμενου ελέγχου, μπορεί επίσης να αποτελεί πρόσκομμα στην επίτευξη του ως άνω σκοπού, ενώ μια ενδεχόμενη a posteriori αμφισβήτηση της αξίας αυτής δεν θα μπορεί να συνιστά επαρκή εγγύηση.

78 Τέλος, ο εθνικός νομοθέτης μπορεί κάλλιστα να θεωρήσει ότι η προστασία των αποδεκτών των υπηρεσιών τις οποίες παρέχουν φορείς τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως δεν θα εξασφαλιζόταν αποτελεσματικά αν οι αποδέκτες αυτοί ήταν υποχρεωμένοι να επιλέγουν έναν κύκλο σπουδών και να τον ολοκληρώνουν χωρίς όμως να έχουν κάποια εξασφάλιση όσον αφορά την ικανότητα του οικείου φορέα να χορηγεί τίτλους σπουδών τους οποίους θα μπορούν στη συνέχεια να επικαλούνται επιτυχώς.

79 Όπως όμως σημειώνει το αιτούν δικαστήριο, η συμβατότητα ενός συστήματος χορηγήσεως αδείας προς την οδηγία 2006/123 προϋποθέτει επίσης ότι αυτό στηρίζεται σε κριτήρια για την οριοθέτηση της ασκήσεως της διακριτικής ευχέρειας των αρμόδιων αρχών τα οποία ικανοποιούν τις απαιτήσεις του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής.

80 Δυνάμει της ως άνω διατάξεως, οι προϋποθέσεις χορηγήσεως αδείας πρέπει να μην εισάγουν διακρίσεις, να δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος και να είναι ανάλογες προς τον σκοπό αυτό, δηλαδή να είναι ικανές να εξασφαλίσουν την επίτευξη του εν λόγω σκοπού χωρίς να υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξή του μέτρο. Επιπλέον, η διάταξη αυτή απαιτεί οι εν λόγω προϋποθέσεις αδειοδότησης να είναι σαφείς και χωρίς αμφισημία, να είναι αντικειμενικές, διαφανείς και προσβάσιμες και να έχουν δημοσιοποιηθεί εκ των προτέρων (απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Van Gennip κ.λπ., C-137/17, EU:C:2018:771, σκέψη 80).

81 Δεδομένου ότι η απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου δεν περιλαμβάνει λεπτομερή έκθεση των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται, βάσει του βελγικού δικαίου, η παροχή εξουσιοδοτήσεως για τη χορήγηση μεταπτυχιακού τίτλου «master», εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει τη συμφωνία των προϋποθέσεων αυτών προς το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/123.

82 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 2006/123, σε συνδυασμό με τα άρθρα 9 και 10 της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε όσους χορηγούν μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από την αρμόδια αρχή, εφόσον όμως οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η παροχή εξουσιοδοτήσεως για τη χορήγηση του εν λόγω μεταπτυχιακού τίτλου συμβιβάζονται προς το άρθρο 10, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί των δικαστικών εξόδων

83 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Η οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»), έχει την έννοια ότι δεν εφαρμόζεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε όσους χορηγούν μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από την αρμόδια αρχή.**

2) **Το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά, σε συνδυασμό με τα άρθρα 9 και 10 της οδηγίας αυτής, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία προβλέπει την επιβολή ποινικών κυρώσεων σε όσους χορηγούν μεταπτυχιακό τίτλο «master» χωρίς να έχουν εξουσιοδοτηθεί προς τούτο από την αρμόδια αρχή, εφόσον όμως οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η παροχή εξουσιοδοτήσεως για τη χορήγηση του εν λόγω μεταπτυχιακού τίτλου συμβιβάζονται προς το άρθρο 10, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.**

(υπογραφές)